

**Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd
om förebyggande och särskilda åtgärder avseende
hygien m.m. för att förhindra spridning av zoonoser
och andra smittämnen;**

SJVFS 2013:14

Saknr K 112

Utkom från trycket
den 24 maj 2013

beslutade den 23 maj 2013.

Statens jordbruksverk föreskriver, med stöd av 2 kap. 2 § punkten 2 förordningen (2009:1386) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård och 4 a §, 5 § punkten 3, 6 § punkten 2 och 3, och 15 § förordningen (2006:815) om provtagning på djur, m.m. samt efter samråd med SVA (Statens veterinärmedicinska anstalt), följande.

Dessutom beslutar Jordbruksverket om följande allmänna råd.

Syfte

1 § Bestämmelserna i dessa föreskrifter har till syfte att

1. genom allmänna hygienregler samt särskilda hygienregler för anläggningar med besöksverksamhet förebygga att zoonotiska smittämnen sprids mellan djur och människor,
2. genom särskilda bestämmelser för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård förebygga spridning av smittämnen inom sådan verksamhet, samt
3. minska risken för smittspridning mellan djur och människor samt mellan djur genom att särskilda åtgärder ska vidtas vid påvisande av vissa smittämnen.

Tillämpningsområde

2 § 5-8 §§ gäller all djurhållning med undantag för djur som hålls i privat bostad. 9-12 §§ gäller alla anläggningar med besöksverksamhet med undantag för sådana verksamheter i privat bostad. Vård- och terapihundsverksamhet omfattas dock av bestämmelserna. 13-15 §§ gäller för verksamheter inom djurens hälso- och sjukvård. 16-26 §§ gäller samtliga djur utom pälsdjur, vattenlevande djur och livsmedelsproducerande djur. Bestämmelserna gäller dock alla hästdjur.

Grundläggande bestämmelser

3 § Grundläggande bestämmelser för hygien vid djurhållning med livsmedelsproducerande djur finns i artikel 4 europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 av den 29 april 2004 om livsmedelshygien¹ samt i bilaga III i europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 av den 29 april 2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung². Regler om rengöring av stallutrymmen finns i 1 kap. 30 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:15) om djurhållning inom lantbruket m.m. Regler om rengöring av transportmedel finns i 3 kap. 5 § och i 4

¹ EUT L 139, 30.4.2004, s. 1 (Celex 32004R0852).

² EUT L 139, 30.4.2004, s. 55 (Celex 32004R0853).

kap. 1 § Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd (SJVFS 2010:2) om transport av levande djur.

Definitioner

4 § I dessa föreskrifter avses med

anläggning: varje form av byggnad, mark- eller vattenområde där djur hålls, förvaras eller hanteras. En anläggning kan vara av permanent eller tillfällig karaktär, *anläggning med organiserad besöksverksamhet*:

1. anläggning med djur där verksamheten eller delar av verksamheten erbjuder allmänheten möjlighet till direkt kontakt med djuren (gratis eller efter betalning).
2. verksamheter enligt punkten 1 där djuren tas till besökaren istället för att besökaren kommer till anläggningen samt vård- och terapihundverksamhet,

basala hygienrutiner inom hälso- och sjukvården: grundläggande hygienrutiner som ska följas i alla vårdssituationer. Omfattar principer för arbetskläder, handhygienrutiner, användning av handskar, skyddsrock eller plastförkläde.

besökare: person som deltar i en organiserad besöksverksamhet och som efter inbjudan eller via annonsering erbjuds möjlighet till direkt kontakt med djuren. Med besökare avses dock inte personer som normalt vistas i besättningen eller på anläggningen och som inte deltar i den organiserade besöksverksamheten eller som är där i syfte att köpa eller sälja djur eller som är där för träningsverksamhet som inte bedrivs inom ramen för besöksverksamheten,

bärare av MRSA: ett djur som har eller har haft en symtomgivande infektion orsakad av MRSA, eller ett djur utan symtomgivande infektion hos vilket MRSA genom provtagning påvisats vid minst ett tillfälle. Om djuret visats bära MRSA endast tillfälligt betraktas det inte som en bärare,

djurhållare: en djurägare, dennes ställföreträdare eller en annan person som är ansvarig för djurhållningen på en anläggning eller i enskilt hushåll där djur hålls.

djurhälsopersonal: begreppet har i dessa föreskrifter samma betydelse som i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård,

hygienplan: skriftligt upprättad plan om hygienrutiner som syftar till att minimera riskerna för spridning av smittämnen mellan djur och mellan djur och människor,

kontaktisolering: djuret hålls på ett sådant sätt att ingen direkt kontakt kan ske med andra djur, samt sköts på ett sätt som förhindrar att smittämnen förs från en individ till en annan via händer, inredning, redskap eller andra föremål som kan vara förorenade med smittämnen,

livsmedelsproducerande djur: i dessa föreskrifter avses djur som föds upp eller hålls för produktion av livsmedel.

misstanke om MRSA-infektion: i dessa föreskrifter avses med misstanke om MRSA-infektion antingen att något av kriterierna för misstanke om MRSA-infektion i 16 § är uppfyllt, eller att det på ett laboratorium uppstår en misstanke om MRSA. Därutöver ska djuret visa tecken på en allmän eller lokal infektion och uppvisa kliniska symtom.

misstanke om MRSP-infektion: i dessa föreskrifter avses med misstanke om MRSP-infektion att det på ett laboratorium uppstår en misstanke om MRSP. Därutöver ska djuret visa tecken på en allmän eller lokal infektion och uppvisa kliniska symtom.

MRSA: meticillinresistent *Staphylococcus aureus*,

MRSP: meticillinresistent *Staphylococcus pseudintermedius*,
pälsdjur: i dessa föreskrifter avses djur som föds upp eller hålls för produktion av päls och skinn,
zoonos: ett smittämne eller en sjukdom som på ett naturligt sätt kan överföras mellan människor och djur,
vattenlevande djur: fisk som tillhör överklassen Agnatha och klasserna Chondrichthyes och Osteichthyes, blötdjur som tillhör stammen Mollusca och kräftdjur som tillhör understammen Crustacea,
verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård: verksamhet som innebär åtgärder som vidtas för att medicinskt förebygga, påvisa, lindra eller bota sjukdom, skada eller annat jämförligt tillstånd hos djur, samt
verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård där veterinärmedicinsk vård bedrivs: i dessa föreskrifter avses exempelvis djursjukhus, djurkliniker, ambulerande veterinärverksamhet, husdjursföreningar samt andra organisationer som bedriver djurhälsovård där det arbetar minst en person som har rätt att förskriva läkemedel till djur.

Allmänna hygienregler för samtliga anläggningar med djur

5 § Djurhållare ska genom de smittskyddsförebyggande åtgärder som anges i 6-8 §§, medverka till att minska risken för spridning av smittämnen som kan överföras mellan djur och människa.

Allmänna råd till 5 §

Samtliga personer som vistas i anläggningen bör informeras om smittskyddsförebyggande åtgärder.

6 § Djurhållaren ska se till att personer som vistas i anläggningen har möjlighet att tvätta händerna med flytande tvål, varmt och kallt vatten före och efter kontakt med djur. Det ska finnas möjlighet till handdesinfektion.

Allmänna råd till 6 §

Samtliga personer som vistas i anläggningen bör uppmanas att tvätta och desinficera händerna både före och efter djurkontakt och vistelse i anläggningen samt före intag av livsmedel.

Torkmöjlighet av engångskaraktär bör erbjudas, exempelvis pappershanddukar eller handdukar som tvättas mellan varje användningstillfälle alternativt varmluftstork.

Kravet på varmt och kallt vatten kan uppfyllas genom tillfälliga lösningar vid behov.

7 § Djurhållaren ska se till att personer som kommer till besättningen och vistas i ett djurutrymme med livsmedelsproducerande djur använder skyddskläder och skoskydd av engångsmaterial alternativt väl rengjorda skyddskläder eller rena kläder och väl rengjorda skodon. Anläggningens egna rengjorda skyddskläder och skodon kan också användas. Djurutrymmen där det inte hålls några andra livsmedelsproducerande djur än hästdjur är undantagna detta krav. Kravet gäller inte heller den som håller livsmedelsproducerande djur där verksamheten är av sådan art att den inte omfattas av livsmedelslagstiftningen.

8 § Djurhållaren ska se till att samtliga personer som deltar i verksamhet där djur ingår i utbildningssyfte inom djurvård eller djurhållning alltid informeras om vilka smittskyddsförebyggande åtgärder som finns på anläggningen och att de ska tillämpa goda hygienrutiner i enlighet med 5-7 §§. Detta informationskrav gäller även djurhållare där verksamheten innefattar dagverksamhet enligt socialtjänstlagen (2001:453) och daglig verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade samt grön rehabilitering.

Särskilda hygienregler för anläggningar med besöksverksamhet

9 § På anläggningar med organiserad besöksverksamhet ska det utöver det som följer av i 5-8 §§ finnas besöksregler som syftar till att minska risken för överföring av zoonotiska smittämnen mellan djur och människor. På en anläggning med organiserad besöksverksamhet ska djurhållaren för att minska risken för att smittämnen förs mellan djur och människor ta fram besöksregler som anpassats både till typ av verksamhet och till vilka som besöker eller besöks av verksamheten.

Allmänna råd till 9 §

Hänsyn bör tas till olika besökares möjlighet att ta till sig informationen och behov av uppsikt från ansvarig personal.

Intag av livsmedel bör inte ske i lokaler eller i närheten av djurens miljö där det finns risk för att livsmedel kontamineras med gödsel och besökare bör informeras om vikten av handtvätt före intag av livsmedel.

Obehandlad mjölk eller produkter framställda av obehandlad mjölk bör inte erbjudas till besökare.

Besöksreglerna bör upprättas i samråd med anläggningens veterinär.

10 § Besökare ska informeras om de besöksregler som tagits fram enligt 9 § och om vikten av att hålla en god hygien vid besöket. All personal i verksamheten ska känna till dessa besöksregler. Djurhållaren ska kunna redogöra för de besöksregler som finns samt för hur besökare och personal informeras om dessa regler.

Allmänna råd till 10 §

Om besöksverksamheten är omfattande eller om det finns anställd personal i verksamheten bör besöksreglerna finnas skriftligt så alla kan ta del av dessa.

11 § Handtvätt med minst kallt vatten, flytande tvål, torkmöjlighet av engångskaraktär samt handdesinfektionsmedel ska finnas tillgängligt i nära anslutning till de djurgrupper som besökare erbjuds möjlighet att ha direkt kontakt med. Om möjlighet helt saknas att uppfylla kraven på kallt vatten, flytande tvål och torkmöjlighet av engångskaraktär på grund av att besöksverksamheten sker på en plats där dessa krav är omöjliga att uppfylla ska besökare erbjudas möjlighet till vatservetter för rengöring och handdesinfektion.

Allmänna råd till 11 §

Pappershanddukar alternativt varmluftstork bör användas.

Verksamheter som tar emot barngrupper regelbundet samt verksamheter som tar emot många besökare bör även ha varmt vatten.

12 § På en anläggning med besöksverksamhet är djurhållaren skyldig att informera länsstyrelsen om att det förekommer besöksverksamhet på anläggningen samt om besöksverksamheten förändras eller upphör. De uppgifter som finns i bilaga 1 ska ingå i denna information.

Om besöksverksamheten innebär mindre än tre besökstillfällen per kalenderår behöver djurhållaren dock inte anmäla verksamheten till länsstyrelsen enligt första stycket.

Allmänna råd till 12 §

Blankett för detta ändamål finns på Jordbruksverkets hemsida och kan användas vid anmälan till länsstyrelsen.

Hygienregler för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård

13 § Alla verksamheter inom djurens hälso- och sjukvård där veterinärmedicinsk vård bedrivs ska ta fram och arbeta efter en hygienplan där hygienrutiner upprättas för den egna verksamheten för att förhindra smittspridning och uppkomst av vårdrelaterade infektioner.

Hygienplanen ska fungera som en arbetsbeskrivning och identifiera områden i verksamheten där det finns risk för överföring av smittämnen mellan djur samt mellan djur och människor samt beskriva hur smittvägarna bryts.

Hygienplanen ska dessutom innehålla en översiktlig plan för hur utbrott av smitta tidigt kan upptäckas och hanteras. I hygienplanen ska hänsyn tas till omfattning och typ av verksamhet och djurslag. Planen ska uppdateras minst en gång årligen samt vid förändring av verksamheten.

Utformningen av hygienplanen ska ske i enlighet med bilaga 2 och med hänsyn till de riktlinjer för hygien som är godkända av Jordbruksverket att använda som underlag till hygienplaner enligt denna föreskrift. Godkända riktlinjer kan erhållas från Jordbruksverket och finns på Jordbruksverkets hemsida.

Hygienplanen ska vara skriftlig för alla verksamheter utom för veterinär som arbetar i egen firma utan anställda och som inte delar lokal eller utrustning med annan djurhälsopersonal. Dock omfattas veterinär som arbetar i egen firma utan anställda men som delar lokal eller utrustning med annan djurhälsopersonal av kravet på en skriftlig hygienplan och denna ska då vara gemensam för lokalen eller utrustningen.

14 § Den som är ansvarig för verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård där veterinärmedicinsk vård bedrivs ska se till att en hygienplan enligt 13 § upprättas och att alla som deltar i arbetet informeras om innehållet i hygienplanen och att målet är att alla i verksamheten arbetar efter den.

15 § Djurhälsopersonal som bedriver annan verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård än den som avses i 13 § ska vidta lämpliga hygien- och smittskyddsåtgärder för att förhindra smittspridning mellan djur samt mellan djur och människor.

Allmänna råd till 15 §

Om det finns branschriktlinjer för hygien och smittskydd bör dessa följas.

Principerna för basala hygienrutiner inom hälso- och sjukvården bör följas.

*Handtvätt och handdesinfektion bör ske både före och efter djurkontakt.
Skor och kläder bör vara möjliga att hålla rena och desinficera.
Utrustning bör rengöras och desinficeras efter varje besök.
Om verksamheten är omfattande eller om det finns anställd personal i
verksamheten bör hygien- och smittskyddsåtgärderna finnas skriftligt så alla kan
ta del av dessa.*

Särskilda åtgärder när MRSA och MRSP misstänks eller har påvisats.

MRSA

16 § Behandlande veterinär är skyldig att undersöka förekomst av MRSA genom provtagning hos de djur där det finns en misstanke om MRSA-infektion enligt minst ett av följande kriterier:

- Infektion av en typ som normalt orsakas av stafylockocker hos djur som är eller nyligen har varit i kontakt med djur eller personer som diagnosticerats ha en klinisk MRSA-infektion eller är bärare av MRSA och där graden av kontakt kan innebära risk att smitta överförs.

- Infektion av en typ som normalt orsakas av stafylockocker hos djur som uppstår i samband med djursjukvård på en djurklinik eller annan djuranläggning där utbrott av MRSA utreds.

Behandlande veterinär ska skyndsamt anmäla misstänkta fall av MRSA till länsstyrelsen. Anmälan ska göras på Jordbruksverkets blankett E9.184.

17 § Djurhållare, som har fått kännedom om att dennes djur misstänks ha en MRSA-infektion enligt 16 § är skyldig att låta provta djuret avseende MRSA.

18 § Djurhållare med djur som misstänks ha en MRSA-infektion eller där en MRSA-infektion i form av allmäninfektion eller lokal infektion hos djur med kliniska symtom har diagnosticerats, ska medverka till att förhindra smittspridning. Djurhållaren är skyldig att lämna information, så kallad informationsplikt, om att djuret misstänks ha eller har en MRSA-infektion till alla som kommer i direkt kontakt med djuret och vid all kontakt med verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

19 0 Djur som misstänks ha eller har en MRSA-infektion enligt 18 § ska kontaktisolerats. Om djuret inte kan kontaktisolerats enskilt ska djurets närmiljö betraktas som en kontaktisolering. Andra djur som hålls tillsammans med det infekterade djuret omfattas då också av reglerna i 18-21 §§.

20 § Djur som omfattas av kravet på informationsplikt och kontaktisolering ska transporteras separat från andra djur. Transportören ska ansvara för att transportutrymmet rengörs och desinficeras efter användningen enligt anvisning från behandlande veterinär.

21 § Vid misstanke om MRSA-infektion gäller kraven på informationsplikt, kontaktisolering och separat transport till dess negativt provsvar har erhållits.

Vid diagnosticerad MRSA-infektion gäller kraven på informationsplikt, kontaktisolering och separat transport till dess behandlande veterinär vid en klinisk

undersökning bedömer att infektionen har avläkt och därefter i ytterligare 20 dagar. Vid avslutad kontaktisolering av djur med MRSA-infektion ska utrymmet där djuret har vistats samt den utrustning som använts rengöras och desinficeras enligt anvisning från behandlande veterinär.

22 § Behandlande veterinär ska meddela länsstyrelsen när MRSA-infektionen har avläkt.

MRSP

23 § Djurhållare med djur som misstänks ha en MRSP-infektion eller med djur som har fått diagnosen MRSP-infektion, i form av allmäninfektion eller lokal infektion och som uppvisar kliniska symtom på grund av detta, ska medverka till att förhindra smittspridning. Djurhållaren är skyldig att lämna information om att djuret misstänks ha eller har en MRSP-infektion vid all kontakt med verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård.

24 § Om djuret misstänks ha eller har en MRSP-infektion enligt 23 § får djuret inte vistas i miljöer där det finns risk för smittspridning till andra djur, om inte djuret kan hållas separerat från andra djur på ett smittskyddsmässigt acceptabelt sätt.

25 § Kraven i 23–24 §§ vid misstanke om MRSP-infektion gäller till dess negativt provsvar har erhållits. För ett djur som har fått diagnosen MRSP gäller 23-24 §§ till dess behandlande veterinär vid en klinisk undersökning bedömer att infektionen har avläkt.

26 § Behandlande veterinär ska meddela länsstyrelsen när MRSP-infektionen har avläkt.

Övrigt

27 § Om det finns särskilda skäl kan Jordbruksverket medge undantag från bestämmelserna i dessa föreskrifter.

28 § Länsstyrelsen utövar offentlig kontroll över djurhållare avseende bestämmelserna i dessa föreskrifter.

Ikraftträdande bestämmelser

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 september 2013 då Statens jordbruksverks föreskrifter (2003:71) om förebyggande åtgärder avseende zoonoser upphör att gälla. De allmänna råden ska gälla från samma tidpunkt.

Dock gäller att:

- 9-12 §§ beträffande anläggningar med besöksverksamhet, träder i kraft den 1 december 2013,
- 13-15 §§ beträffande verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård, träder i kraft den 1 april 2014.

LEIF DENNEBERG

Christina Thörn
(Enheten för häst, fjäderfä och vilt)

Bilaga 1

Uppgifter som ska lämnas till länsstyrelsen vid anmälan om besöksverksamhet

1. Uppgifter om verksamheten:

Namn på verksamheten, adress inklusive postnummer, ort, kommun, län och om verksamheten är skyldig att ha ett sådant, produktionsplatsnummer (PPN) Om aktuellt, även adress där besöksverksamheten anordnas tillfälligt.

Det ska framgå av anmälan om det är en nyanmälan, förändring av verksamhet eller om verksamheten har upphört. Datum för verksamhetsstart eller när förändringen börjar gälla eller när verksamheten upphör ska anges med år/mån/dag.

2. Typ av verksamhet:

Beskriv besöksverksamheten (t.ex. lantbruk, djurpark, 4H-gård, ridskola) samt beskriv vilka delar av verksamheten (t.ex. alla djur, barnens zoo, ponnyridning, klapphörna med vissa djurslag) där besökare erbjuds möjlighet till direkt kontakt med djuren.

Ange vilka djurslag som besökare tillåts komma i direkt kontakt med.

Ange till vilka grupper verksamheten riktar sig (ex. dagis, skolklasser, ridelever, familjer med barn, grupper inom vård och omsorg).

3. Hur ofta besökare tas emot eller hur ofta djuren tas till besökare:

Ange om besökstillfällena sker; varje vecka, 4-12 gånger/kalenderår eller fler gånger/kalenderår. Ange om det är säsongsverksamhet och när på året verksamheten äger rum.

4. Vilka målgrupper riktar sig verksamheten till:

Småbarn (<5år), barn (5-12 år), ungdomar (13-18 år) eller vuxna. Ange även om verksamheten riktar sig mot vård och omsorg.

5. Uppgifter om djurhållaren:

Namn, adress (postnummer och postadress) telefonnummer, mobiltelefonnummer och faxnummer.

Bilaga 2

Innehåll i en hygienplan:

Hygienplanen ska dokumentera hur verksamheten ska arbeta för att förhindra spridning av smittämnen. I planen ska sådana åtgärder som visar att smittkedjor bryts mellan patienter samt mellan patienter och personal beskrivas samt hur detta arbete kan följas upp.

För en verksamhet som börjar från början med att ta fram en hygienplan kan arbetet med hygienplanen delas upp i två steg. Första steget är att dokumentera enligt 1 - 5 samt arbeta med de basala vårdhygienrutinerna (6) som utgör grunden till ett fungerande vårdhygienarbete. I nästa steg kan verksamheten arbeta med en punkt i taget till dess alla punkter fungerar i verksamheten. Vilken/vilka av 7-12 verksamheten väljer att börja med beror på verksamhetens behov.

1. En eller två ansvariga personer ska vara utsedda för att arbeta med hygienfrågorna, lämpligen en veterinär och en djursjukskötare. I planen ska det tydligt framgå vilka som är utsedda till detta arbete samt på vilket sätt de ska arbeta med frågorna.
2. Det ska framgå hur all personal får kännedom om innehållet i hygienplanen samt hur personalen fortbildas i hygienfrågor.
3. Planerade åtgärder och förbättringar ska dokumenteras med start- och slutdatum.
4. Hygienplanen ska beskriva på ett översiktligt sätt hur utbrott av smitta ska hanteras och innehålla rutiner för att utbrott av smitta snabbt kan upptäckas samt rutiner för hantering misstänkta eller kända smittsamma djur.
5. Hygienplanen ska uppdateras minst 1 gång per år samt vid förändringar av verksamheten.
6. Hygienplanen ska innehålla rutiner för basal vårdhygien (grundläggande hygienrutiner). Detta ska vara en arbetsbeskrivning för all personal som ska följas i alla vårdsituationer. Vid misstanke eller kännedom om smitta eller ökad smittrisk hos ett djur kan de smittskyddsforebyggande åtgärderna utökas. Rutiner för basal vårdhygien ska vara anpassade till den egna verksamheten och vara utförligt beskrivna på ett sådant sätt att de fungerar som en arbetsbeskrivning för personalen.

I basal vårdhygien ingår följande;

- Korrekt arbetskläder.

- Handhygienrutiner.
- Handskar, hur och när dessa ska användas.
- Skyddsrockar och plastförkläde, hur och när dessa ska användas.

7. Rutiner för tvätthantering.
8. Rutiner för hur använda textilier och föremål som varit i kontakt med patienterna ska hanteras.
9. Rutiner för städning, rengöring och desinfektion av lokaler och ytor.
10. Rutiner för desinfektion och hantering av instrument samt rutiner för hantering av förbrukningsmaterial.
11. Rutiner för hur egenkontroll ska genomföras, hur ofta, vem som utför den och hur den återrapporteras, samt hur eventuella avvikelser dokumenteras och följs upp.
12. Registrering och uppföljning av vårdrelaterade infektioner.